

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 987/02

ע"פ 1922/02

בפני :
כבוד השופטת ד' ביניש
כבוד השופט א' ריבלין
כבוד השופטת א' חיות

המערערת בע"פ 987/02
והמשיבה בע"פ 1922/02 :
מדינת ישראל

נ ג ד

המשיב בע"פ 987/02 ובע"פ 1922/02 :
1. איסמעיל בן מחמוד זביידה
המשיב בע"פ 1922/02 :
2. סעיד בן מחמוד זביידה

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-
אביב-יפו מיום 19.12.01 בת.פ. 40190/99 שניתן על ידי
כבוד השופטת ס' רוטלוי

תאריך הישיבה :
י"ב בניסן התשס"ג (14.4.2003)

בשם המערערת בע"פ 987/02
והמשיבה בע"פ 1922/02 :
עו"ד תמר פרוש

בשם המשיבים :
עו"ד מרוז משה ; עו"ד יואב שינצקי

פסק-דין

השופטת ד' ביניש:

המשיבים 1 ו-2 בע"פ 987/02 (להלן: המשיבים) הינם אחים שהועמדו לדין
יחדיו בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב יפו. כתב-האישום המתוקן שהוגש נגדם כלל
תשעה אישומים, בין היתר, בגין עבירות של החזקת נכס חשוד, קבלת רכב גנוב וסחר
ברכב גנוב. לאחר תום פרשת התביעה, זוכו המשיבים בחלק מהאישומים מבלי שחויבו
להשיב על האשמה. בסוף ההליך שהתקיים בפני בית-המשפט המחוזי, זוכה המשיב 1

מכל האישומים שיוחסו לו, ואילו המשיב 2 זוכה מכל האישומים שבכתב-האישום המתוקן למעט האישום השביעי, בגינו הורשע בעבירה של שינוי זהות רכב. בגין הרשעה זו, נגזרו על המשיב 2 שמונה-עשר חודשי מאסר, מהם תשעה חודשים לריצוי בפועל בניכוי תקופת מעצרו עד תום ההליכים, וכן קנס בסך 10,000 ₪.

בפנינו ערעור המדינה כנגד זיכויים של המשיבים מהאישומים השלישי, הרביעי והחמישי לכתב-האישום המתוקן (ע"פ 987/02). טענתה העיקרית של המדינה בהקשר זה, היא כי בגין שלושת האישומים האמורים, יש להרשיע את המשיבים בעבירה של החזקת נכס חשוד לפי סעיף 413 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין או החוק). מנגד, מערער המשיב 2 כנגד הרשעתו בעבירה של שינוי זהות של רכב לפי סעיף 413ט לחוק, וכנגד חומרת העונש שנגזר עליו בגין כך (ע"פ 1922/02).

עיקרי העובדות

1. המשיבים ניהלו בפרקי זמן שונים עסק לסחר בחלקי חילוף לרכב בלוד. בעקבות חשדות כי המשיבים ביצעו עבירות שונות בקשר לרכב, לרבות קבלה, פירוק וסחר בכלי-רכב גנובים, ניהלו משטרת לוד ויחידת אתג"ר של המשטרה חקירה מקיפה כנגדם. במסגרת החקירה, נערכו בחודשים פברואר ומרץ 1999 תצפיות על המוסך באזור התעשייה הצפוני של לוד (להלן: המוסך) וכן על מגרש חלפים במתחם הבית של הורי המשיבים בלוד (להלן: המתחם). יצוין כי המוסך והמתחם אינם סמוכים זה לזה. במהלך ספטמבר 1998 וכן ביום 9.5.99 ערכה המשטרה חיפושים במוסך ובמתחם, במסגרתם נתפסו חלקי חילוף לרכב ומוצגים נוספים.

בהתבסס על ממצאי החקירה, הוגש כנגד המשיבים כתב-אישום לבית-המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו, שתוקן מספר פעמים. כתב-האישום המתוקן כלל תשעה אישומים שעיקרם עבירות בקשר לרכב. הערעורים שלפנינו נוגעים רק לאישומים השלישי, הרביעי, החמישי והשביעי לכתב-האישום, ולפיכך נתייחס אליהם בלבד.

האישום השלישי ייחס למשיבים עבירה של החזקת נכס חשוד לפי סעיף 413 לחוק העונשין. על-פי האמור באישום זה, ביום 9.5.99 החזיקו המשיבים במוסך ובמתחם חלקי רכב רבים בשווי כולל של מיליוני שקלים, שמתעורר לגביהם חשד סביר כי הם גנובים, בלא שיעלה בידי המשיבים להוכיח כי רכשו את ההחזקה בהם כדין. על-פי המפורט באישום השלישי, מדובר ב-2858 דלתות לרכב, 501 דלתות תא מטען, 592

כנפיים קדמיות, 523 מכסי מנוע, 30 שילדות רכב, 812 תיבות הילוכים וכן מחשבים לרכב, מושבי רכב, ומאות מצננים, מתלים ומעבים למזגן שלא נספרו.

האישום הרביעי ייחס למשיבים עבירות של קבלת רכב גנוב לפי סעיף 413 לחוק העונשין וכן מסחר ברכב גנוב לפי סעיף 413א לחוק. על-פי האמור באישום זה, בתחילת שנת 1999 קיבלו לידיהם המשיבים שתיים-עשרה מכוניות ביודעם כי הן גנובות, ועסקו בפירוקן ובסחר בהן.

על-פי האישום החמישי, בתחילת שנת 1999 קיבלו המשיבים לידיהם מספר מכוניות מהן נחתכו מספרי השלדה באופן שלא ניתן לזהות את פרטיהן. בגין כך, הועמדו המשיבים לדין בעבירה של קבלת רכב גנוב לפי סעיף 413 לחוק העונשין.

האישום השביעי ייחס למשיב 2 בלבד עבירות של קבלת רכב גנוב לפי סעיף 413 לחוק העונשין, שינוי זהות של רכב לפי סעיף 413ט לחוק וכן מסחר ברכב גנוב לפי סעיף 413א לחוק. על-פי האמור באישום זה, ביום 4.3.99 או בסמוך לכך רכש המשיב 2 מחברת הרץ מכונית מסוג "הונדה אקורד" (להלן: מכונית א'). המכונית נמכרה למשיב 2 כשהיא שרופה לחלוטין תמורת 38,000 ₪. באותה עת, קיבל המשיב 2 לידי מכונית מדגם דומה (להלן: מכונית ב'). המשיב 2, בעצמו או על-ידי אחרים, חתך את החלק הקדמי של מכונית א', הכולל את תא המנוע שבו מוטבע מספר השלדה, חתך את מכונית ב' באותו מקום, וריתך את החלק הקדמי של מכונית א' לחלק האחורי של מכונית ב'. על-פי הנטען, באופן זה הקנה המשיב 2 לכאורה למכונית ב', את זהותה של מכונית א' בה החזיק כדין. במהלך חודש אפריל 1999 מכר המשיב 2 את המכונית לאחר תמורת 80,000 ₪, בלי לגלות לו כי מדובר ברכב המורכב משתי מכוניות שונות. בגין כך יוחס למשיב 2, בין היתר, כי טשטש סימני זיהוי של רכב ועשה מעשה המקשה על זיהויו.

ההליך בבית-המשפט המחוזי

2. בפני בית-המשפט המחוזי התנהל הליך ארוך, במסגרתו הוגשו ראיות ונשמעו עדים רבים. בסיום פרשת התביעה, סבר בית-המשפט המחוזי (השופטת ס' רוטלוי) כי לא היה בראיות התביעה משום הוכחה לכאורה של ארבעה מתוך תשעת האישומים שנכללו בכתב-האישום המתוקן (האישומים הראשון, השני, השמיני והתשיעי). לפיכך, נענה בית-המשפט קמא לבקשת ההגנה, ופטר את המשיבים מלהשיב לאשמה בגינם. לגבי יתר האישומים, הציגו המשיבים את תשובתם לאשמה והתנהלה פרשת הגנה.

בסיום ההליך, זיכה בית-המשפט המחוזי את המשיב 1 מכל האישומים שיוחסו לו. המשיב 2 זוכה מכל האישומים שיוחסו לו בכתב-האישום המתוקן, למעט האישום השביעי בגינו הורשע בעבירה של שינוי זהות של רכב. להלן נעמוד על אותם חלקים בהכרעת-הדין הרלוונטיים לערעורים בפנינו.

3. בהכרעת-דינו, מתח בית-המשפט המחוזי ביקורת על הליך תפיסת המוצגים, סימונם בשטח והעברתם למחסני המשטרה במסגרת החקירה. הליקויים בנוגע להוכחה של שרשרת העברת המוצגים וסימונם, היוו נדבך מרכזי בהחלטתו של בית-המשפט קמא לזכות את המשיבים מהאישומים השונים שיוחסו להם, לרבות מהאישומים השלישי, הרביעי והחמישי אליהם מתייחס ערעור המדינה.

החלטת בית-המשפט המחוזי לזכות את המשיבים מהאישום השלישי, נשענה על מספר טעמים: ראשית, נקבע כי לא הוכח לגבי מרבית הפריטים שצויינו באישום, כי הם נתפסו ברשות המשיבים. שנית, לגישת בית-המשפט קמא, לא הוכח כי מכלול הנכסים המפורטים באישום השלישי, חשודים כגנובים או זוהו כגנובים. שלישית, הוסיף בית-המשפט קמא וקבע כי אף אם נניח שהתביעה הוכיחה כי חלקי-הרכב המפורטים באישום השלישי חשודים כגנובים, הרי המשיבים עמדו בנטל להוכיח כי החזקתם נרכשה כדין. בעניין זה, קיבל בית-המשפט קמא את טענת המשיבים לפיה פעלו בהתאם לנוהג המקובל בתחום המסחר בחלפים, ורכשו מלאים של חלקי חילוף לרכב תמורת מחיר גלובלי, בלא יכולת ממשית לבדוק בנפרד כל חלק שקנו. לגישת בית-המשפט המחוזי, הוכחת קיומו של נוהג כאמור, די בה כדי לשכנע כי המשיבים רכשו בתום-לב את ההחזקה בחלקי החילוף שנתפסו ברשותם. עוד נקבע כי מכיוון שהתביעה לא השכילה להבהיר מהם חלקי החילוף שזוהו כגנובים או החשודים כגנובים, לא היה באפשרותם של המשיבים להוכיח את אופן הרכישה של פריטים מסויימים מתוך מכלול המלאי שנתפס ברשותם. לפיכך, זוכו המשיבים מהעבירה של החזקת נכס חשוד לפי סעיף 413 לחוק.

אשר לאישום הרביעי שייחס למשיבים עבירות של קבלה, פירוק וסחר בשתיים-עשרה מכוניות גנובות – קבע בית-המשפט המחוזי כדלקמן: ראשית, נפסק כי בניגוד לאמור בכתב-האישום, אין בנמצא ראיות לכך שהמשיבים קיבלו לידיהם מכוניות שלמות, להבדיל מחלקי-רכב. שנית, נפסק כי לגבי מרבית החלקים של כלי-הרכב שפרטיהם מופיעים באישום הרביעי, לא הציגה התביעה דו"חות תפיסה, סימון והעברה קונקרטיים, ולפיכך לא ניתן לקשור בינם לבין המשיבים. שלישית, בפני בית-המשפט קמא לא היתה מחלוקת כי מרבית חלקי-הרכב המפורטים באישום הרביעי

שייכים לכלי-רכב גנובים, אולם לגישת בית-המשפט קמא, לא הוכח כי המשיבים ידעו על כך. בהתחשב במכלול הטעמים האמורים, זוכו המשיבים מהעבירות שיוחסו להם באישום זה.

כאמור, האישום החמישי ייחס למשיבים קבלה ביודעין של שלוש מכוניות גנובות שמספרי השילדה שלהן נחתכו באופן שלא ניתן לזהות את פרטיהן. נוכח ההליך הלקוי של סימון המוצגים והוכחת שרשרת העברתם, ובהתחשב באי דיוקים שנפלו בניסוח האישום החמישי, החליט בית-המשפט המחוזי על זיכויים של המשיבים גם מאישום זה. במאמר מוסגר, הוסיף בית-המשפט קמא כי "לו היתה נטענת על-ידי הנאשמים (המשיבים) טענת 'אין להשיב לאשמה', באשר לפרט אישום זה, הרי שהיה מקום לקבלה" (עמ' 32 להכרעת-הדין).

מנגד, הרשיע בית-המשפט המחוזי את המשיב 2 בעבירה של שינוי זהות של רכב בגין האישום השביעי. בית-המשפט דחה את גרסת המשיב 2 לאישום, וקבע כממצא עובדתי כי המשיב 2 חיבר לחלקה הקדמי של מכונית א' שרכש מחברת "הרץ", חלק אחורי שלם של מכונית ב' בלתי מזוהה. על-פי קביעתו של בית-המשפט המחוזי, לא הוכח כי מכונית ב' הושגה בעבירה לפי פרק י"א סימן ה'1' לחוק העונשין, או כי המשיב 2 היה מודע לכך; לפיכך, זוכה המשיב 2 מחמת הספק מעבירה של קבלת רכב גנוב ומעבירה של מסחר ברכב גנוב. עם זאת, נפסק כי המשיב טשטש את זהותה של מכונית ב' שהיתה ברשותו, כך שתתאים לזהותה של מכונית א' שרכש, ובכך הסווה את פעולת התיקון והשיפוץ שביצע. לפיכך, הורשע המשיב 2 בעבירה של שינוי זהות רכב לפי סעיף 413ט לחוק העונשין.

4. בגזר הדין, קבע בית-המשפט המחוזי כי אלמלא נסיבות ניהול התיק, היה מקום לגזור על המשיב 2 תקופת מאסר העולה על תשעת החודשים בהם שהה במעצר עד תום ההליכים, עקב עברו הפלילי המכביד בעבירות בקשר לרכב. יחד עם זאת, בהתחשב בעינוי הדין שנגרם למשיב 2 עקב התמשכות ההליך, בין היתר נוכח מחדלי התביעה, נקבע כי תקופת המעצר עד תום ההליכים של תשעה חודשים, שאלה נוסף מעצר בית מוחלט למשך תקופה לא מובטלת, יש בהם כדי להוות עונש הולם בנסיבות המקרה בגין העבירה בה הורשע. לפיכך, נגזרו על המשיב 2 שמונה-עשר חודשי מאסר, מהם תשעה חודשים לריצוי בפועל בניכוי תקופת מעצרו עד תום ההליכים, והיתרה על תנאי למשך 3 שנים לגבי העבירה בה הורשע ולגבי כל עבירה לפי סימן ה'1 לפרק י"א בחוק העונשין. עוד הושת על המשיב 2 קנס בסך 10,000 ₪ או 50 ימי מאסר תמורתו.

5. בפנינו ערעור המדינה כנגד זיכויים של המשיבים מהאישומים השלישי, הרביעי והחמישי לכתב-האישום המתוקן (ע"פ 987/02), וערעור המשיב 2 כנגד הרשעתו בעבירה של שינוי זהות של רכב וכנגד חומרת העונש שנגזר עליו בגין כך (ע"פ 1922/02). שמענו את טיעוני הצדדים בשני הערעורים יחדיו, ועיינו בטיעוניהם בכתב ובחומר שצורף להם. נדון תחילה בערעור המדינה ולאחר מכן נפנה לדון בערעורו של המשיב 2.

ערעור המדינה (ע"פ 987/02)

6. בערעור שהגישה בפנינו, ביקשה המדינה להרשיע את המשיבים בעבירה של החזקת נכס חשוד לפי סעיף 413 לחוק העונשין; זאת, הן בגין האישום השלישי במסגרתו הועמדו המשיבים לדין מלכתחילה בעבירה האמורה, והן בגין האישומים הרביעי והחמישי לגביהם מתבקשת ההרשעה בעבירה של החזקת נכס חשוד, על-אף היותה שונה מן העבירות שיוחסו למשיבים בכתב-האישום שהוגש כנגדם.

אשר לאישום השלישי – טענה באת כוח המדינה, עו"ד ת' פרוש, כי שני המשיבים היו בעלי יכולת לשלוט ולפקח על חלקי החילוף שנתפסו במוסך ובמתחם, ולפיכך הוכחה החזקתם בחלפים אלה. לגישת באת-כוח המדינה, לגבי חלק מפריטי-הרכב שצוינו באישום השלישי, הוכח פוזיטיבית כי הם חשודים כגנובים, שכן נתגלו בהם נזקים האופייניים למכוניות שנפרצו. לגבי יתר החלפים הנזכרים באישום השלישי, מתעורר חשד סביר כי הם גנובים נוכח מכלול נסיבות העניין. בין היתר, ציינה באת-כוח המדינה כי חלק מהפריטים אוחסנו בתנאים בלתי הולמים תחת כיפת השמיים, באופן המעיד לכאורה כי לא שולמה בעדם תמורה; וכן כי בעבר ביצעו המשיבים עסקאות לרכישת חלקי-חילוף מהשטחים, באופן המעורר חשד שמא מקורם במכוניות גנובות. באת-כוח המדינה הוסיפה וטענה כי המשיבים לא עמדו בנטל ההוכחה שעבר אליהם, להראות כי חלקי-החילוף שנתפסו ברשותם - כולם או מקצתם - נרכשו כדין; זאת מאחר והמשיבים לא הציגו בפני בית-המשפט כל תיעוד או רישום בנוגע למקורם של החלפים ואופן רכישתם. לגישת באת-כוח המדינה, שגה בית-המשפט קמא משקבע כי "מנהג סוחרים" בדבר קניית מלאי של חלפים בלא רישום ובדיקה פרטניים, די בו כדי להוכיח כי רכישת חלקי-החילוף על-ידי המשיבים נעשתה כדין.

אשר לאישומים הרביעי והחמישי – ביקשה באת-כוח המדינה להרשיע את המשיבים בעבירה של החזקת נכס חשוד מכוח סעיף 216 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי), המסמיך את בית-המשפט של

הערעור להרשיע נאשם בעבירה שאשמתו בה נתגלתה מן העובדות שהוכחו, אף אם אותן עובדות לא נטענו בערכאה הקודמת, "ובלבד שניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן". לטענת באת-כוח המדינה, הוכח בפני בית-המשפט קמא כי חלקי-הרכב המפורטים באישומים האמורים היו בהחזקתם של המשיבים. לגבי חלק מהפריטים המצויינים באישומים אלה הוכח פוזיטיבית כי הם גנובים, ולגבי יתר הפריטים מתעורר בנסיבות העניין חשד סביר שהם גנובים, בלא שהמשיבים הרימו את הנטל להוכיח כי רכשו את ההחזקה בהם כדין.

באופן כללי, טענה באת-כוח המדינה כי שגה בית-המשפט המחוזי בזכותו את המשיבים מן הטעם שלא הובאו ראיות בנוגע לשרשרת העברת המוצגים. לגישתה, ראיות כאלה לא נדרשו, שכן המשיבים לא טענו בשום שלב של ההליך בפני בית-המשפט קמא כי המוצגים עליהם העידו עדי התביעה אינם אלה שנתפסו ברשותם.

7. מנגד, טען בפנינו בא-כוח המשיבים, עו"ד מ' מרוז, כי דין ערעור המדינה להידחות מטעמים עליהם עמד בית-המשפט המחוזי בהכרעת-דינו. אשר לאישום השלישי – טען בא-כוח המשיבים כי המדינה לא הוכיחה את תפיסתם ושרשרת העברתם של מכלול חלקי-החילוף המפורטים באישום. עוד טען כי לא הוכח שהמשיב 2 החזיק בחלקי החילוף שנתפסו במהלך החיפוש המשטרתי, שכן באותה עת לא היה המשיב 2 הבעלים של המוסך והמתחם בהם נערך החיפוש. הסנגור הוסיף וטען כי היה על המדינה להוכיח לגבי כל אחד מאלפי החלפים שפורטו באישום השלישי כי הם חשודים כגנובים, ואת זאת לא עשתה. לגישתו, אף אם ייקבע כי חלקי-החילוף הנדונים באישום השלישי חשודים כגנובים, הרי מרשיו הרימו את הנטל להוכיח כי רכשו את ההחזקה בהם כדין. בעניין זה, הפנה הסנגור לקביעת בית-המשפט המחוזי לפיה נוכח מנהגם של המשיבים לרכוש מלאים של חלקי-חילוף מעסקים לגיטימיים, לא היה עליהם לבדוק באופן פרטני כל חלק מבין אלפי החלקים שנתפסו בחיפוש המשטרתי. אשר לאישומים הרביעי והחמישי – טען בא-כוח המשיבים כי המדינה לא השכילה להוכיח כי חלקי-הרכב הנדונים באותם אישומים נתפסו ברשות המשיבים, ומכל מקום לא היה על המשיבים לחשוד כי הם גנובים. עוד טען הסנגור כי הוכח שהמשיבים רכשו את חלקי-החילוף בתום-לב וכדין.

יצוין כי בא-כוח המשיבים אישר בטיעונו בכתב כי מרשיו לא טענו בפני בית-המשפט המחוזי כנגד אופן התפיסה, הסימון וההובלה של מוצגי התביעה. עם זאת, לגישתו, רשאי היה בית-המשפט קמא להתייחס לפגמים שנפלו בסימון המוצגים ובהוכחת שרשרת העברתם, אפילו המשיבים לא עוררו כל טענה בעניין זה.

8. ייאמר תחילה ובטרם נדון בערעורים לגופם, כי אכן נפלו פגמים רבים באופן תפיסת המוצגים, רישומם ומיונם, ואלה עומדים בשורש הזיכוי בבית-המשפט קמא. אלמלא השאלות העקרוניות הכרוכות בעבירה של החזקת נכס חשוד ודרכי הוכחתה, לא היינו רואים להיכנס לסבך הראיות שהובאו בפני בית-המשפט המחוזי ולמסקנות המתחייבות מהן.

דיון

9. סעיף 413 לחוק העונשין נכלל בסימן ה' לפרק י"א לחוק, שכותרתו "נכסים גנובים". תכליתן של העבירות הנכללות בסימן זה כפולה: ראשית, ההנחה היא כי עבריינים המשיגים נכסים בדרך לא חוקית, מסתמכים על האפשרות למכור את הנכסים לאחרים כדי לממשם, וכי בהעדר מקבל המעוניין ברכוש הגנוב תקטן המוטיבציה לביצוע הגניבה. לפיכך, מטרתו של הסימן האמור היא להרתיע מפני קבלה או החזקה של נכסים שהושגו שלא כדין או שחשודים בכך, ובדרך זו להקטין בעקיפין את הפיתוי לבצע עבירות להשגת הנכסים. שנית, תכליתו של הסימן היא להרתיע מפני קבלה או החזקה של נכסים שהושגו שלא כדין או שחשודים בכך, על-מנת להגדיל את הסיכוי לאיתור הנכסים והשבתם לבעליהם החוקיים. בהתאם לכך, כולל סימן ה' לפרק י"א לחוק העונשין שלוש עבירות, שמידת חומרתן נגזרת מהזיקה לאופן השגת הרכוש: קבלת נכסים שהושגו בפשע או בעוון לפי סעיפים 411 ו-412 לחוק, ועבירה נוספת שהיא הרלוונטית לערעור המדינה לפנינו – החזקת נכס חשוד לפי סעיף 413 לחוק. וזו לשון העבירה:

"החזקת נכס חשוד"
 413. המחזיק דבר, כסף, נייר ערך או כל נכס אחר שיש עליהם חשד סביר שהם גנובים, ואין בידו להניח את דעתו של בית-המשפט שרכש את ההחזקה בהם כדין, דינו – מאסר ששה חודשים".

על-פי נוסחו של סעיף 413 הנ"ל, על התביעה להוכיח מספר רכיבים: ראשית, הנטל על התביעה להוכיח כי הנכסים נשוא האישום היו בהחזקתו של הנאשם ("המחזיק"). לפיכך, משתייכת העבירה לפי סעיף 413 לחוק לקבוצת עבירות ההחזקה, במסגרתן מוטלת אחריות פלילית על מי שברשותו נמצאו נכסים שהחזקתם אסורה. סעיף 34כד לחוק העונשין מגדיר "החזקה" כדלקמן:

"הגדרות"

34כד. לעניין עבירה-

"החזקה" - שליטתו של אדם בדבר המצוי בידו, בידו של אחר או בכל מקום שהוא, בין שהמקום שייך לו ובין אם לאו; ודבר המצוי בידם או בהחזקתם של אחד או כמה מבני חבורה בידיעתם ובהסכמתם של השאר יראו כמצוי בידם ובהחזקתם של כל אחד מהם ושל כולם כאחד".

מההגדרה בסעיף 34כד הנ"ל עולה כי "החזקה" פירושה היכולת לשלוט בנכס, קרי – היכולת הפוטנציאלית לפקח על הנכס, לקבוע את גורלו הפיזי או להגיע לעשייה פיזית בנכס על-פי מהלך העניינים הטבעי והרגיל. ודוק, "...השליטה נקבעת על-פי המציאות הלכה למעשה ולא על-פי הזכות המשפטית באותו חפץ" (דברי השופט (כתוארו אז) ברק בע"פ 250/84 הוכשטט נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(1) 813, 824). בהתחשב בכך, אין הכרח כי "המחזיק" בנכס יהיה בעליו החוקיים, או כי הנכס יימצא במקום השייך ל"מחזיק" בו; אף אין הכרח כי הנכס יימצא בקרבתו הפיזית המיידית של "המחזיק", ובלבד שבידי "המחזיק" תשמר היכולת להפעיל את שליטתו בנכס (ראו: ש"ז פלר יסודות בדיני עונשין (תשנ"ב, כרך ג) 123, 127, 133; י' לוי וא' לדרמן עיקרים באחריות פלילית (תשמ"א) 188). יצוין כי ישנם מקרים בהם קיים "מחזיק" אחד בנכס, אך יתכנו מקרים בהם יהיו מספר "מחזיקים" שלהם שליטה פוטנציאלית בנכס, בין אם הם פועלים בצוותא (כפי שעולה מהסיפא של ההגדרה בסעיף 34כד לחוק) ובין אם לאו (שאז חלה הרישא של ההגדרה האמורה) (ראו: פלר הנ"ל, כרך ג, בעמ' 129 ואילך; והשוו לדברי הנשיא ברק בע"פ 250/84 הוכשטט הנ"ל, בעמ' 825-828).

שנית, במסגרת היסוד העובדתי של העבירה לפי סעיף 413 לחוק, מוטל על התביעה להוכיח כי בנסיבות העניין קיים "חשד סביר" שהנכס שבחזקת הנאשם גנוב, כלומר "...הושג בעבירה של 'גניבה', כמשמעה בסעיף 383 לחוק העונשין, ולא בכל דרך אחרת" (י' קדמי על הדין בפלילים (תשנ"ד, חלק א) 394). לצורך הוכחת הנסיבה האמורה, אין התביעה צריכה להוכיח כי הנכס נגנב בפועל או אף שפלוני התלונן על גניבתו. מדובר במבחן אובייקטיבי בנוגע למצב הנכס, והשאלה שעל בית-המשפט לבחנה היא האם בהתחשב במכלול נסיבות העניין, מתעורר חשד הגיוני ומתקבל על הדעת כי הנכס גנוב (זאת בניגוד לעבירות לפי סעיפים 411-412 לחוק, שעניינם בנכסים שהוכח כי הושגו בדרך של פשע או עוון. ראו: ע"פ 3870/91 ארוש נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(1) 77, 81; ע"פ 780/78 דדון נ' מ"י, פ"ד לג(3) 57, 59).

הנסיבות שעשויות לבסס חשד סביר לעניין היותו של הנכס גנוב הן שונות ומגוונות, ולא ניתן למנותן ברשימה ממצה. כך למשל, אופן הגעת הנכס אל הנאשם עשוי לבסס חשד סביר כאמור, אם נתקבל בנסיבות בלתי מקובלות או שאינן שיגרתיות. כך, אם שעת ההעברה של הנכס לידי לא היתה שיגרתית, אם המחיר ששולם עבור הנכס היה נמוך במידה ניכרת ממחיר השוק המקובל בנסיבות העניין, אם המקום בו הועבר הנכס לחזקת הנאשם אינו מקום שבו נוהגים למוכרו והוא מעורר חשד סביר באשר למקורו של הנכס, אם הנכס נקנה ממי שאינו עוסק במכירת נכסים מסוגו של הממכר או אם קבלת הנכס לא בוצעה במהלך הרגיל של העסקים. בנסיבות מסויימות, טיבו ומהותו של הנכס, על-פי ניסיון החיים, עשויים להקים חשד סביר כי הוא גנוב. יש המוסיפים כי התנהגות חשודה של הנאשם בעת החיפוש או המעצר, עשויה אף היא להצביע על חשד סביר כי מקורו של הנכס בגניבה (ע"פ 3870/91 ארוש הנ"ל, בעמ' 81-83; עוד ראו: ע"פ 135/73 כריסטיאן נ' מדינת ישראל, פ"ד כז(2) 614, 616; ע"פ 780/78 דדון הנ"ל, בעמ' 59; ע"פ 4972/98 בן עטיה נ' מדינת ישראל (לא פורסם)).

היסוד הנפשי הנדרש להתקיימות יסודות העבירה היא מודעות בפועל ליסוד הראשון, קרי – מודעות הנאשם לכך שהנכס נמצא בחזקתו, ורשלנות ביחס ליסוד השני, קרי – על התביעה להוכיח כי בנסיבות העניין אדם מן היישוב היה חושד כי מדובר בנכס גנוב (ראו: קדמי הנ"ל, בעמ' 396 והאסמכתאות המובאות שם). כידוע, יסוד נפשי של רשלנות מהווה חריג להטלת אחריות בפלילים, ועליו להיקבע במפורש על-ידי המחוקק. אף-על-פי-כן, לשם השגת התכלית החקיקתית של הגנה על הרכוש בנסיבות האמורות, ראה המחוקק להסתפק ביסוד נפשי של רשלנות. זאת, על-מנת ליתן מענה למצבים בהם מתעורר חשד סביר כי הנכס גנוב או אף קיימות ראיות לכך שהנכס גנוב מבעליו, אך קיים קושי להוכיח מודעות בפועל של הנאשם לדבר הגניבה.

10. אם עמדה התביעה בהוכחת הרכיבים האמורים בסעיף 413 רישא לחוק, עובר הנטל לנאשם להוכיח על-פי מאזן הסתברויות כי רכש את החזקה בנכס הנדון כדין. המבחן לעניין זה הוא סובייקטיבי – האם הנאשם רכש את החזקה בנכס "ביושר ובתום-לב" (דברי השופט (כתוארו אז) זוסמן בע"פ 201/55 יעקב נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד ט(3) 1633, 1634; וראו גם: ע"פ 235/59 אלנג'מי נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד יד(1) 225, 226-227). מטבע הדברים, גבולות המבחן של "יושר ותום-לב" אינם ניתנים להגדרה ממצה, ותוכנו ייקבע בהתאם לנסיבותיו של כל מקרה ומקרה. מכל מקום, בנסיבות בהן עצם הנאשם עיניו בפני אפשרות ממשית כי הנכס חשוד להיות גנוב, עשוי הדבר לסתור טענתו כי רכש את הנכס בתום-לב (קדמי הנ"ל, בעמ' 397).

סעיף 413 לחוק קובע, אם כן, כי על הנאשם הנטל להוכיח שההחזקה בנכס החשוד כגנוב הגיעה לידי כדין. כידוע, העברת נטל ההוכחה לנאשם מהווה חריג, המצומצם למצבים בהם תכלית החקיקה מחייבת זאת (ראו: ע"פ 4675/97, 4961, 4962 רזוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(4) 337). סעיף 413 לחוק העונשין נועד להתמודד עם מצבים בהם מתעורר חשד סביר כי הנכס גנוב וכי הנאשם המחזיק בו השיג את הנכס שלא כדין; אף-על-פי-כן, אין בידי התביעה להוכיח כי הנאשם גנב את הנכס לפי סעיף 383 לחוק העונשין, או כי הנאשם ידע בשעת קבלת הנכס כי הוא הושג בעבירה לפי סעיפים 411 או 412 לחוק. לפיכך, יוצר סעיף 413 לחוק הנחה משפטית ניתנת לסתירה, לפיה המחזיק בנכס החשוד כגנוב השיגו שלא כדין, אלא אם יוכיח כי רכש את ההחזקה בנכס בתום-לב ובדרך חוקית. התוצאה היא כי סעיף 413 לחוק מטיל אחריות בפלילים על "החשוד בגניבה" מקום שהלה אינו יכול להניח את דעת בית-המשפט כי רכש את ההחזקה בנכס כדין (ש"ז פלר יסודות בדיני עונשין (תשמ"ד, כרך א) 136; פלד הנ"ל, כרך ג, בעמ' 190). על-פני הדברים, ההצדקה להעברת נטל ההוכחה בעניין זה לכתפי הנאשם, טמונה בכך שהמידע על מקור הנכס ואופן רכישתו מצוי בדרך-כלל בידיעתו הבלעדית של הנאשם; בהתחשב בכך, הטלת חובת ההוכחה על התביעה היתה מעוררת קשיים מעשיים ניכרים (ראו והשוו: ע"פ 4675/97 רזוב הנ"ל, בעמ' 381, 408). הנה כי כן, הוראת סעיף 413 לחוק נועדה להשיג תכלית כלכלית-חברתית המטילה על המקבל לידי רכוש חובת זהירות ביחס לטיב הרכוש ומקורו, על-מנת להפחית מהאינטרס הגלום בסחר ברכוש גנוב.

11. מניתוח יסודותיו של סעיף 413 לחוק מתבקשת המסקנה כי מדובר בעבירה יוצאת דופן ביסודותיה, מבחינה זו שהיא מקלה על התביעה ומקשה על הנאשם: ראשית, מסתפק סעיף 413 לחוק בדרישת מודעות בכוח לכך שהנכס חשוד כגנוב, על-אף שיסוד נפשי של רשלנות מהווה חריג לצורך הטלת אחריות בפלילים. שנית, קובע סעיף 413 לחוק הגנה שעל הנאשם להוכיחה על-פי מאזן הסתברויות, ובכך חורג הוא מהכלל לפיו נטל ההוכחה בפלילים הוא על התביעה. בהתחשב בכל אלה ועל-מנת לצמצם את הפגיעה הצפויה בנאשם, הקל המחוקק בתוצאה העונשית של העבירה הנדונה, וקבע במסגרתה עונש מירבי קל יחסית. אף-על-פי-כן, נוכח ההכבדה הניכרת על הנאשם, יהיו שיטענו כי העבירה של החזקת נכס חשוד אינה ראויה, באשר היא פוגעת מעבר לנדרש בחירות הפעולה ואינה תואמת את חזקת החפות. טענה כזו לא הועלתה בפנינו ואיננו רואים להביע עמדה בשאלה זו. מכל מקום, העבירה הנדונה נחקקה טרם חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ולפיכך אין בחוק-היסוד האמור כדי לפגוע בתוקפה. בהתחשב בכך, נפנה לבחון את טענות המדינה בערעורה, לפיהן בכל

הנוגע לאישומים השלישי, הרביעי והחמישי לכתב-האישום המתוקן, הוכח כי המשיבים ביצעו עבירה של החזקת נכס חשוד.

בטרם נבחן את טענות הערעור ראוי להדגיש כי השאלות הטעונות הכרעה לפנינו, נוגעות רק למסקנות המשפטיות המתחייבות מיישום הוראת סעיף 413 הנ"ל על הנסיבות שהוכחו בפני בית-המשפט קמא על-פי הראיות שהובאו בפניו. לא ראינו להרחיב את היריעה מעבר לכך.

האישום השלישי

12. כאמור, האישום השלישי ייחס למשיבים החזקה של אלפי חלקי-חילוף לרכב בשווי כולל של מיליוני שקלים, לגביהם נטען כי קיים חשד סביר שהם גנובים. בפתח הדברים נציין כי המשיבים לא טענו בשום שלב של ההליך בפני בית-המשפט קמא כי חלקי החילוף עליהם העידו עדי-התביעה אינם אלה שנתפסו במוסך ובמתחם, והם לא עוררו כל טענה בנוגע לזיהוי חלקי-החילוף או בנוגע להוכחת שרשרת ההעברה של מוצגי-התביעה. בנסיבות אלה, יש לראות את תפיסת חלקי-החילוף המפורטים בכתב-האישום, כעובדה שהיתה מוסכמת בפני בית-המשפט קמא.

האם הוכח כי המשיבים "החזיקו" בחלקי-החילוף שנתפסו במוסך ובמתחם ביום 9.5.99? אין חולק כי במועד הרלוונטי לאישום השלישי היה המשיב 1 בעליהם של החלפים שאוחסנו במתחם הצמוד לבית-הוריו בו הוא מתגורר, וכן בעליו של העסק במוסך (ראו עדותו של המשיב 1 בעמ' 184 לפרוטוקול). בהודעותיו במשטרה ובעדויות בפני בית-המשפט קמא, אישר המשיב 1 כי לא נשמרה הפרדה של ממש בין המוסך לבין המתחם, וכי חלקי חילוף שונים הועברו בין שני המקומות. על-אף שהמשיב 1 שהה מספר חודשים במעצר בית מלא, הוא נשאר בעל יכולת פוטנציאלית להפעיל את שליטתו בנוגע לחלקי-החילוף במוסך ובמתחם, והוא המשיך לפקח על העסקאות שבוצעו בעסק וליתן הוראות לפועלים שעבדו בו. לפיכך הוכח כי החזיק ביודעין בחלפים שנתפסו על-ידי המשטרה, בהתאם להגדרת "החזקה" לפי סעיף 34 כד לחוק העונשין.

מנגד, טען המשיב 2 כי לא החזיק בחלקי-החילוף שנתפסו במוסך ובמתחם, וזאת מן הטעמים הבאים: ראשית, בניגוד למשיב 1, לא התגורר המשיב 2 בבית-הוריו, ולא היה בעליו של המתחם הצמוד לבית. לפיכך, טען המשיב 2 כי אין לראותו כאחראי לחלקים שנתפסו במתחם האמור. שנית, אישר המשיב 2 כי עד סוף שנת 1998 היה

בעליו של המוסך בו נערך החיפוש המשטרתי. עם זאת, הוא הוסיף וטען כי ביום 31.12.98 הוא מכר את העסק במוסך לאחיו, המשיב 1, ולפיכך אין לראותו כמי שהחזיק בחלקי החילוף שנתפסו שם במאי 1999. בית-המשפט המחוזי נמנע מלהכריע בשאלת תוקפו של ההסכם הלכאורי למכירת המוסך מהמשיב 2 למשיב 1 (ת/ 8), וגם אנו איננו רואים להכריע בעניין זה. אף אם נקבל לצורך הדיון את טענת המשיב 2 לפיה מכר את העסק במוסך למשיב 1, הרי בפני בית-המשפט המחוזי הובאו ראיות רבות לכך שהמשיב 2 המשיך לטול חלק פעיל בניהול העסק במוסך גם לאחר ה- 31.12.98, ונהג לפקוד את המחסנים במתחם שבבית-הוריו. המשיב 1 אישר בעדותו בפני בית-המשפט המחוזי כי בתקופה בה שהה במעצר בית, ניהל המשיב 2 את העסק עבורו (עמ' 200 לפרוטוקול). בניגוד לטענותיו בבית-המשפט קמא כי הרכוש הנתפס אינו שלו, טען לפנינו המשיב 2 כי תפיסת הרכוש על-ידי המשטרה גרמה לו נזק, ונראה כי לא בכדי טען כך. מכלול הנסיבות מלמד, אפוא, כי המשיב 2 אכן היה פעיל בניהול העסק ובעל עניין בו. כפי שהובהר לעיל, השליטה בנכסים נקבעת על-פי המציאות הלכה למעשה, ואין הכרח להוכיח בעלות על הנכסים או על המקום בו נתפסו (ראו לעיל, פסקה 9). על יסוד כל הראיות שהיו בפני בית-המשפט קמא, מתבקשת המסקנה כי המשיב 2 החזיק ביודעין בחלקי החילוף שנתפסו במוסך ובמתחם, בצוותא עם המשיב 1.

13. האם הוכיחה התביעה חשד סביר כי חלקי החילוף הנזכרים באישום השלישי גנובים? לאחר שעיינו בדבר, באנו למסקנה כי הוכח קיומו של חשד כאמור לגבי מאות דלתות עליהן נמצאו נזקים האופייניים למכוניות שנפרצו, אולם לא הוכח חשד סביר לגבי אלפי חלקי-החילוף האחרים שצוינו באישום. להלן טעמינו לכך.

אחת הראיות המרכזיות עליהן התבססה התביעה לצורך הוכחת האישום השלישי, היתה חוות-דעתו של מומחה המז"פ, רס"ר שלמה כהן, בנוגע לממצאי בדיקה מדגמית שערך בחלקי חילוף שנתפסו במוסך ובמתחם (ת/ 53). על-פי חוות-הדעת, בדק המומחה 696 דלתות (זאת, מתוך 2858 דלתות לרכב ו- 501 דלתות תא מטען שצוינו באישום השלישי). על 270 דלתות נמצאו "סימני לחץ ומעיכה על הצילינדרים של מנעולי הדלתות או חלונות משולש קבוע מנופצות (כך במקור) או סימני זיהוי (מדבקות) אשר מציינים את מקור החלק, שהוסרו". בחקירתו הנגדית בפני בית-המשפט קמא, הבהיר מומחה המז"פ כי צילינדרים מעוכים של מנעולי דלתות וכן חלונות משולש קבוע שבורים, מהווים סימנים המאפיינים פריצה לרכבים. בתגובה לשאלת הסנגור, השיב המומחה כי על-פי ניסיונו, נזקים מסוג של מעיכת מנעולים, אינם נגרמים כתוצאה מתאונה או כתוצאה מהעברה לא זהירה של חלקי-רכב ממקום למקום (עמ' 86 לפרוטוקול). בהתחשב בחוות-דעת המז"פ (ת/ 53), טענה באת-כוח המדינה

כי הוכח חשד סביר לגניבה בנוגע לאותן דלתות עליהן נמצאו סימנים המאפיינים פריצה למכוניות. ואמנם, נוכח מציאות בה גניבת רכבים הפכה למכת-מדינה, מציאת דלתות עם מנעולים מעוכים או עם חלונות משולש קבוע שבורים בעסק לסחר בחלקי-חילוף, מעוררת בלב אדם מן היישוב חשד סביר כי מדובר בחלפים השייכים לכלי-רכב שנגנבו מבעליהם. כפי שבואר לעיל (פיסקה 9), לצורך העבירה לפי סעיף 413 לחוק, די בכך שהוכח חשד הגיוני ומתקבל על הדעת כי הנכסים גנובים, ואין הכרח להוכיח כי נגנבו בפועל.

טענתו של בא-כוח המשיבים בפנינו היתה כי נוכח הליקויים שנפלו בנוגע לתיעוד התפיסה וההובלה של הדלתות הנדונות בת/ 53 ובנוגע לסימון, אין להתערב בקביעת בית-המשפט קמא לפיה לא ניתן להטיל על המשיבים אחריות בגינן. ואמנם, הדלתות אליהן התייחסה חוות-דעת המז"פ ת/ 53 סומנו באופן גורף כמוצג מספר 165, בלא שהוצגו בפני בית-המשפט קמא פרטים מזהים לגביהן, ובלא שהוכח באופן מלא הליך תפיסתן והובלתן לאיחסון. מפרוטוקול הדיון בפני בית-המשפט המחוזי עולה כי כשנה לאחר כתיבת חוות-דעת המז"פ ת/ 53, צילמה המשטרה את הדלתות עליהן נמצאו סימני פריצה; עם זאת, מפאת הזמן הרב שחלף מאז תפיסת הדלתות ומאחר והצילומים לא היוו חלק מתיק החקירה, הורה בית-המשפט קמא על הוצאת הצילומים מתיק חוות-הדעת ת/ 53 (עמ' 84 לפרוטוקול). צודק, אפוא, בא-כוח המשיבים בטענתו לפנינו כי נפלו פגמים באופן הסימון של הדלתות האמורות ובהוכחת שרשרת העברתן. ליקויים אלה מחייבים התייחסות וטיפול מצד הממונים על החקירה, על-מנת להבטיח הקפדה רבה יותר על נהלי תפיסה וסימון של מוצגים, ולכך נתייחס בהמשך הדברים. יחד עם זאת, לפי השיטה הנוהגת אצלנו, אין לומר כי פגמים בניהול חקירה - ובכלל זה ליקויים בסימון מוצגים ובתיעוד שרשרת העברתם - בהכרח יורדים לשורש ההליך המשפטי; יש לבחון קבילותה ומשקלה של כל ראיה על-פי מכלול נסיבות העניין, ובמיוחד סוג הפגמים, בהתחשב בשאלה האם היה בפגמים כדי לקפח הגנתו של הנאשם (ראו והשוו: ע"פ 5390/96 אבו-מדיעם נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(4) 29, 45-46).

בפני בית-המשפט המחוזי לא טענו המשיבים כנגד תפיסת הדלתות הנדונות במוסך ובמתחם. להפך; בעדותו בפני בית-המשפט, אישר המשיב 1 כי נמצאו ברשותו דלתות בעלות מנעולים שבורים או מעוכים (עמ' 197-198 לפרוטוקול). המשיב 2 אישר אף הוא בהודעתו במשטרה כי החזיק בדלתות שנמצאו עליהן סימני פריצה (ת/ 21, עמ' 5). במהלך המשפט, לא ביקשו המשיבים לבדוק את הדלתות הנדונות בת/ 53 לצורך הכנת חוות-דעת נגדית מטעמם. הם לא הכחישו כי הימצאות מנעולים מעוכים או חלונות משולש קבוע שבורים עשויים להעיד על פריצה לרכב, וקו הגנתם היה כי חלקי

החילוף שתפסה המשטרה נרכשו על-ידם כדין. בנסיבות אלה, לא היה בפגמים שנפלו בסימון הדלתות האמורות ובהוכחת שרשרת העברתן, כדי לקפח את הגנת המשיבים או להוביל לעיוות-דין. המסקנה המתבקשת, אפוא, היא כי המשיבים החזיקו ב- 270 דלתות בעלות מנעולים מעוכים, חלונות משולש קבוע שבורים וסימנים נוספים, אשר בנסיבות העניין אדם מן היישוב היה חושד כי מקורן בכלי-רכב גנובים.

14. אשר ליתר חלקי החילוף המנויים באישום השלישי (מאות כנפיים קידמיות לרכב, מאות מכסי מנוע, עשרות שילדות לרכב, מאות תיבות הילוכים וכן מחשבים לרכב, מושבי רכב, מצננים, מתלים ומעבים למזגן שלא נספרו) - טענתה העיקרית של באת-כוח המדינה בעניין זה היתה כי בעסק מסחרי בו מוחזקים אלפי חלקי-חילוף יחדיו, די בכך שהוכח לגבי חלק בלתי מבוטל של חלפים שנתפסו בחזקת המשיבים כי הם חשודים כגנובים, על-מנת להכתיים בחשד כאמור את יתר חלקי-החילוף שנתפסו ברשותם, באופן המעביר אל המשיבים את הנטל להוכיח כי רכשו כדין את ההחזקה בכל חלקי-החילוף המפורטים באישום השלישי. כתמיכה לטענתה, הפנתה באת-כוח המדינה לאימרת-אגב של השופט (כתוארו אז) ש' לוינ' בע"פ 344/88 אולמן נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(3) 27, 29, לפיה:

"... גם לו סברנו, שהחזקה האמורה שבסעיף 413 הנ"ל חלה על רוב היהלומים ולא על כולם, ואפילו לגבי חלק בלתי מסוים של היהלומים, אפשר היה להרשיע את המערערים בביצוע עבירה לפי הסעיף האמור".
(ההדגשה אינה במקור - ד.ב.)

על-פני הדברים, נראה כי במקרים מתאימים, הוכחת מסה קריטית של נכסים החשודים כגנובים, יהא בה כדי להכתיים בחשד לגניבה את מכלול הנכסים שנתפסו ברשות הנאשם; כך, אם מוכח כי מרבית הנכסים שנתפסו בחזקתו של הנאשם או כמות ניכרת של נכסים אלה, חשודים באופן סביר כגנובים, ובהתחשב במכלול נסיבות העניין, יש בכך כדי להקים חשד סביר לגניבה לגבי יתר הנכסים מאותו סוג שנתפסו ברשותו. עניינם של המשיבים שונה הוא. בכל הנוגע לדלתות אליהן מתייחסת חוות-דעת המז"פ (ת/ 53), הצביעה המדינה על ראיות קונקרטיות (מנעולים מעוכים, חלונות משולש קבוע שבורים או הסרת מדבקות) שבנסיבות העניין, היה בהן כדי לעורר חשד סביר כי מקורן בכלי-רכב גנובים. עם זאת, דלתות אלה מהוות חלק קטן - אף כי לא זניח - מבין אלפי החלפים הנזכרים באישום השלישי; העובדה שהוכח חשד סביר כי הדלתות האמורות שייכות לכלי-רכב גנובים, אין די בה, כשלעצמה, כדי להכתיים בחשד

כאמור את יתר חלקי-החילוף המפורטים באישום השלישי. באת-כוח המדינה הוסיפה וטענה כי ברשות המשיבים נתפסו חלקים שונים, כגון מחשבים יקרים לרכב, שאוחסנו תחת כיפת השמיים בתנאים בלתי הולמים, באופן המעורר חשד כי לא שולמה בעדם תמורה בהיותם גנובים. אלא שחלקי-הרכב האמורים לא נתפסו ולא נספרו על-ידי המשטרה, ולפיכך נמנע בית-המשפט המחוזי מלקבוע ממצא בעניינם; בנסיבות אלה, לא נוצרה מסה קריטית מספקת של נכסים חשודים, שיהא בה כדי להכתיב בחשד סביר את אלפי חלקי-הרכב המפורטים באישום השלישי. במאמר מוסגר נציין כי גם בחלקי-הרכב שפורטו באישומים הרביעי והחמישי, אשר לגביהם הוכח חשד סביר לגניבה כפי שיפורט להלן, אין די כדי להקים חשד כאמור לגבי מכלול המלאי שנתפס ברשות המשיבים.

באת-כוח המדינה הוסיפה ופירטה בפנינו נסיבות מחשדות, שיש בהן כדי לפעול לרעת המשיבים. כך למשל, אישרו המשיבים בפני בית-המשפט קמא כי רכשו בעבר חלקי-חילוף מהשטחים (עמ' 107 לפרוטוקול). בעניין זה, הפנתה באת-כוח המדינה לקביעה בפסיקתנו לפיה על רוכש חלפים בשטחים לנהוג במשנה זהירות ולהביא בחשבון שקיימת אפשרות כי מדובר בחלקי חילוף גנובים "לאור מכת המדינה של גניבת כלי רכב והעברתם לשטחים" (ראו: ע"פ 4972/98 בן עטיה הנ"ל, שם ניתן היה לקשור בין עיסקה קונקרטית שבוצעה בשטחים לבין חלקי-החילוף שנתפסו ברשות הנאשם).

יצוין כי בשנים 1998 ו-1999 הוציא שר התחבורה והמסחר צווי פיקוח שקבעו איסור על כל פעולה במוצרי תעבורה משומשים שמקורם בשטחי האחריות האזרחית הפלסטינית. איסור זה עוגן בשנת 2000 בחקיקה ראשית, עת נחקק סעיף 18א לחוק סימון כלי רכב (מניעת גניבות)(הוראת שעה), תשנ"ח-1998 (להלן: חוק סימון כלי רכב). תכליתו של האיסור האמור היא "...להילחם בתופעה של העברת כלי רכב גנובים מישראל לשטחי האחריות הפלסטינית, לשם פירוקם והעברתם חזרה לישראל למוסכים או לבתי עסק כחלקי רכב משומשים" (ראו: דברי ההסבר להצעת חוק סימון כלי רכב (מניעת גניבות)(הוראת שעה)(תיקון), התש"ס-2000, הצ"ח 2858, בעמ' 322). בעניין שלפנינו, מוכנה אני להניח לטובת המשיבים כי העסקאות שערכו לקניית חלפים בשטחים, בוצעו בטרם נקבע האיסור על כך. אף-על-פי-כן, יש באיסור האמור כדי ליתן משנה תוקף להלכה שקדמה לחקיקתו, ולפיה רכישת חלקי-חילוף בשטחים עשויה לעורר חשד בדבר היותם גנובים. בהתחשב בכך, ונוכח הודאת המשיבים כי סחרו בעבר עם גורמים בשטחים, מתעוררת שאלה האם הוכח כי מכלול חלקי-הרכב המפורטים באישום השלישי חשודים כגנובים. על שאלה זו יש להשיב בשלילה. הטעם לכך הוא כי

בפני בית-המשפט המחוזי לא הובאה ראיה לכך שחלקי-הרכב המנויים באישום הנדון - מרביתם או אף מקצתם - הובאו מהשטחים (ראו למשל עמ' 106 לפרוטוקול). גם בטיעוניה בפנינו, נמנעה באת-כוח המדינה מלטעון אלו מחלקי-הרכב המפורטים באישום השלישי נרכש בשטחים, ככל הנראה בשל העדר תשתית ראייתית לעניין זה. בנסיבות אלה, אין די בעובדה כי המשיבים ביצעו עסקאות עלומות לקניית חלקי-חילוף בשטחים במועדים ובהיקף שאינם ידועים ולגבי חלקי-רכב שזהותם לא ברורה, כדי להוכיח חשד סביר לגניבה בנוגע למכלול החלקים המפורטים באישום השלישי. גם העובדה כי המשיב 2 ידע כי הוא דרוש לחקירה במשטרה ולמרות זאת לא אותר במשך כשבועיים וחצי, מהווה נסיבה מחשידה כללית באופיה, שאין די בה כדי להוכיח קיומו של חשד קונקרטי לגניבה בנוגע לחלקי-החילוף המנויים באישום השלישי.

יצוין כי המשיב 1 העיד בפני בית-המשפט קמא כי רכש מאחיו קדרי את החלפים שהיו מאוחסנים במתחם הצמוד לבית-הוריהם. אין חולק כי קדרי הלז הורשע בעבר בסחר בחלקי-רכב גנובים (עמ' 190, 219 לפרוטוקול). ככלל, רכישת חלפים מאדם שהורשע בפלילים בגין סחר בחלקי-רכב גנובים, עשויה לעורר חשד סביר לגבי טיבם של אותם החלפים. יחד עם זאת, מהחומר שצורף לתיק עולה כי המשיב 1 רכש את החלפים מקדרי, לאחר שהמשטרה החרימה מעסקו של קדרי את חלקי-הרכב שנחשדו כגנובים לצורך ההליך הפלילי שהתנהל כנגדו. בנסיבות אלה, נמנעה באת-כוח המדינה מלטעון כי רכישת העסק מקדרי, כשלעצמה, מעוררת חשד סביר כי החלפים שנתפסו ברשות המשיבים גנובים.

אשר על כן, ומן הטעמים שפורטו לעיל, מתבקשת המסקנה כי המדינה הוכיחה חשד סביר לגניבה לגבי 270 דלתות עליהן נתגלו נזקים מן הסוג המעיד על פריצה לרכב, אולם לא הוכיחה חשד סביר לגבי אלפי החלפים האחרים המצויינים באישום הנדון. לפיכך, עובר הנטל למשיבים להוכיח הגנתם לגבי הדלתות האמורות בלבד.

15. האם עמדו המשיבים בנטל שהועבר לכתפיהם להוכיח כי רכשו כדין את ההחזקה בדלתות החשודות כגנובות? בא-כוח המשיבים סמך בעניין זה על קביעתו של בית-המשפט המחוזי לפיה המשיבים פעלו בהתאם לנוהג המקובל בתחום המסחר בחלפים, ורכשו מלאים של חלקי-חילוף מעסקים מתחרים תמורת מחיר גלובלי. לגישת בית-המשפט המחוזי, די בהוכחתו של הנוהג האמור, כדי לשכנע כי המשיבים רכשו בתום-לב וכדין את חלקי-הרכב שנתפסו בחזקתם. עוד הפנה בא-כוח המשיבים לקביעתו של בית-המשפט קמא לפיה: "צודקת ההגנה הטוענת כי אין זה מתקבל על הדעת בעסק, שבו אלפים רבים של פריטים, לבדוק באופן פרטני כל חלק וחלק..." (עמ' 15).

22 להכרעת-הדין). בעניין זה, הוסיף בית-המשפט המחוזי וקבע כי אף אם התרשלו המשיבים בבדיקת חלקי-הרכב שהגיעו לידיהם, הרי אין ב"רשלנות סתם" שאינה מגיעה כדי אדישות או עצימת עיניים, כדי לשלול את טענתם כי פעלו בתום-לב.

מנגד, טענה באת-כוח המדינה כי המשיבים לא הוכיחו רכישה כדין, שכן לא הציגו בפני בית-המשפט כל תיעוד בנוגע לרכישת חלקי-החילוף שנתפסו ברשותם. באת-כוח המדינה הוסיפה וטענה כי שגה בית-המשפט קמא בקובעו כי לא ניתן לצפות מהמשיבים לבחון כל חלק שהגיע לידיהם במסגרת רכישת מלאי של חלקי-חילוף. לגישת באת-כוח המדינה, קביעתו האמורה של בית-המשפט קמא עומדת בניגוד בולט לנורמות המסדירות את התחום. בהקשר זה, ציינה באת-כוח המדינה כי לפי סעיף 8.7 לתוספת לצו לרישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), תשנ"ה-1995, עסק למכירה, אחסנה או פירוק של חלקים משומשים לרכב, חייב ברישוי. בהתאם לתנאים שקבעה משטרת-ישראל לקבלת רישיון כאמור, חייב בעל עסק לנהל רשומות מפורטות בדבר כלי-רכב המובאים לעסקו ומיועדים לפירוק, ובדבר קניית חלפים המיועדים להתקנה ברכב. באת-כוח המדינה הוסיפה וציינה כי בעקבות דו"ח ועדת לפידות שמונתה בשנת 1996 לבחינת התופעה של גניבות רכבים בישראל, נחקק חוק סימון כלי רכב שהוזכר לעיל. תכליתו של החוק האמור היא למנוע הצפה של שוק החלפים בישראל בחלקי-רכב משומשים וזולים שמקורם בכלי-רכב גנובים (ראו: דברי ההסבר להצעת חוק להסדרת השימוש בחלקי רכב משומשים (הוראת שעה), התשנ"ח-1997, הצ"ח 2657, בעמ' 93). בהתאם לכך, קובע חוק סימון כלי-רכב הוראת שעה שתוקפה לחמש שנים, במסגרתה קמה חובה לסמן חלקי-חילוף משומשים מן הסוג המפורט בתוספת לחוק, על-מנת שניתן יהיה להבחין בין חלקים שמקורם לגיטימי לבין חלקים שמקורם בכלי-רכב גנובים. החוק מוסיף וקובע כי אין לעשות פעולה בחלק משומש - לרבות החזקתו כחלק ממלאי - בלא סימונו על-ידי גורם שיוסמך לכך מטעם משרד התחבורה. עוד נקבעה חובת רישום לגבי קניה או מכירה של חלק משומש החייב בסימון, הכל כפי שיפורט בתקנות. הנה כי כן, על-פי חוק סימון כלי-רכב, סוחר חלפים אינו נדרש להתחקות בעצמו אחר עקבותיהם של החלפים המגיעים לידי, אולם חייב הוא ברישום ובבדיקה של החלפים - לרבות חלקי-החילוף אותם הוא מחזיק כמלאי - על מנת לוודא כי החלקים מן הסוג המפורט בתוספת לחוק מסומנים כדין. ודוק, חוק סימון כלי-רכב לא היה בתוקף במועד הרלוונטי לאישום כנגד המשיבים. אף-על-פי-כן, לגישת באת-כוח המדינה, יש בחוק האמור כדי ללמד כי ניתן וראוי לצפות מבעל-עסק לבצע רישום מסודר ובחינה פרטנית של חלקי-חילוף המגיעים לידי, אף אם הם מהווים חלק ממלאי. לטענתה, בנסיבות העניין שלפנינו, כדי להוכיח רכישה ביושר ובתום-לב לפי סעיף 413 סיפא לחוק העונשין, היה על המשיבים להראות כי הם בחנו באופן פרטני

את חלקי-החילוף שנתפסו ברשותם וניהלו לגביהם רישומים, מתוך מאמץ כן להימנע מהחזקת חלקים החשודים באופן סביר כגנובים.

16. הנה כי כן, המחלוקת בין הצדדים בפנינו בנוגע להגנה הקבועה בסעיף 413 סיפא לחוק, נעוצה בשאלה מהי בנסיבות העניין רכישה "ביושר ובתום-לב" - האם די למשיבים להוכיח כי החלפים החשודים כגנובים הגיעו לידיהם במסגרת עסקאות בדרך מקובלת לקניית מלאים של חלקי-חילוף, כגישת בית-המשפט המחוזי, או שמא נדרשים הם להוכיח כי ביצעו רישום מסודר ובחינה פרטנית של החלקים שנכללו במלאים שרכשו, כגישת המדינה? לאחר שעיינו בדבר, באנו למסקנה כי בנסיבות העניין, המחלוקת האמורה אינה דורשת הכרעה. הטעם לכך הוא כי אף אם לצורך הדיון, ובלא להכריע בדבר, נקבל את גישת בית-המשפט המחוזי המקלה עם המשיבים, הרי לא הוכח כלל כי המשיבים ערכו עסקאות כשרות לקניית מלאים של חלקי-חילוף. אמנם, בפני בית-המשפט קמא נשמעו עדויות מפי עדי תביעה והגנה, לפיהן ייבאו המשיבים מלאי של חלפים מצרפת, ורכשו מלאים של חלקי-חילוף מחברות ביטוח או מעסקים שפשטו-רגל בארץ. עם זאת, באותן עדויות לא נמסרו פרטים לגבי הגורמים עימם נערכו העסקאות, מועדי העסקה, כמות החלפים שנרכשו וטיבם, המחיר ששולם בעדם ועוד. המשיבים עצמם נמנעו מלמסור בהודעותיהם במשטרה או בעדותם בפני בית-המשפט קמא פרטים אודות טיב העסקאות שביצעו לשם רכישת מלאים של חלקי-חילוף בארץ או בחו"ל. זאת ועוד; בתשובתו לאישום, טען המשיב 1 כי כל החלפים שנתפסו ברשותו, נרכשו כדין והוצאה בגינם חשבונית. המשיב 2 הוסיף וטען בפני בית-המשפט קמא כי ניהל רישום מדויק בנוגע לכל חלק שנרכש (עמ' 206 לפרוטוקול). אף-על-פי-כן, לא הציגו המשיבים רישום, קבלה, חשבונית או כל תיעוד אחר שבכוחו לתמוך - ולו חלקית - בטענתם כי ביצעו עסקאות לגיטימיות לרכישת מלאים של חלקי-חילוף מעסקים כשרים. ממילא, לא הוצגה על-ידי המשיבים כל ראיה שיהא בה להוכיח כי הדלתות החשודות כגנובות נקנו על-ידם במסגרת רכישה חוקית של מלאי-חלפים.

יצוין כי בעת החיפוש שנערך בביתו של המשיב 2 במהלך החקירה, תפסה המשטרה חשבוניות שמצביעות לכאורה על כך שהמשיבים רכשו חלקי רכב בעסקאות חוקיות (ת/5 ו-ת/6). הלכה למעשה, אין בחשבוניות אלה כדי לסייע למשיבים: אשר לחשבונית ת/5, הרי היא כוללת רשימת חלפים מסוגים שונים לרבות דלתות, שלכאורה הועברו לעסקם של המשיבים; עם זאת, אין החשבונית כוללת פרטים חיוניים אודות העסקה, כדוגמת המחיר ששולם עבור החלפים. זאת ועוד; עורך החשבונית הוכרז לבקשת התביעה כעד עוין, לאחר שחזר בו מהודעתו במשטרה במסגרתה העיד כי

מדובר בחשבונית פיקטיבית שנערכה לבקשתו של המשיב 2 (עמ' 164 לפרוטוקול). העד לא התייצב להמשך עדותו הראשית ולא נחקר בחקירה נגדית. בנסיבות אלה, לא ניתן לייחס משקל לחשבונית שערך. אשר לחשבונית ת/6, הרי היא כוללת רשימת חלפים שונים, לרבות דלתות, שלכאורה נרכשו על-ידי עסקם של המשיבים תמורת המחיר הנקוב בחשבונית. עם זאת, עורך החשבונית העיד במשטרה כי מדובר בחשבונית פיקטיבית שנערכה לבקשתו של המשיב 2, וביקש כי הודעתו תישאר סודית מחשש לחייו. לאחר החקירה המשטרתית, נעלם העד ואותר רק כעבור שנתיים וחצי. בעת הדיון בבקשת המדינה לעצור את העד עד למועד מתן עדותו במשפטם של המשיבים, ציין הלה כי הוא חושש שאם יאמר אמת בבית-המשפט ירצחו אותו (עמ' 116 לפרוטוקול). העד שוחרר בערובה, אך לא התייצב למתן עדות ומאז לא אותר. בקשת התביעה להגיש את הודעותיו במשטרה על-פי סעיף 10א(ב) לפקודת הראיות נדחתה על-ידי בית-המשפט המחוזי, בלא שנמסרו נימוקים להחלטה זו (עמ' 149 לפרוטוקול). בנסיבות אלה, אין ליתן משקל לחשבונית ת/6.

הנה כי כן, בפני בית-המשפט קמא לא הוצג כל תיעוד, ולו חלקי, שיש בו כדי לתמוך בטענת המשיבים כי ערכו עסקאות חוקיות לרכישת מלאים של חלפים כלשהם. ממילא, לא הציגו המשיבים בפני בית-המשפט ראיות בנוגע לאופן רכישתן של הדלתות החשודות כגנובות. בהתחשב בכך, אין די בעדויות הכלליות שנשמעו בפני בית-המשפט קמא, כדי להוכיח את טענת המשיבים לפיה הנכסים נרכשו במסגרת עסקאות כשרות לקניית מלאים של חלקי-חילוף. המסקנה המתבקשת, אף לשיטתו של בית-המשפט המחוזי, היא כי המשיבים לא הרימו את נטל ההוכחה המוטל עליהם לפי סעיף 413 סיפא לחוק.

מעבר לנדרש, אעיר כי נוטה אני לדעה לפיה כאשר הנכסים החשודים כגנובים הם חלקי-חילוף לרכב אשר דבר היותם גנובים ונסחרים כגנובים הוא כיום ידוע לכל, וכאשר מדובר בחלפים מסוג שאינו פעוט-ערך, כגון- דלתות לרכב, הרי לצורך הוכחת ההגנה של רכישה כדין לפי סעיף 413 סיפא לחוק, אין די להוכיח כי אותם חלקים נקנו במסגרת עסקה לרכישת מלאי של חלקי-חילוף. בהתחשב בכך שהתופעה של גניבת כלי-רכב היא בגדר מכת מדינה, מוגבר החשד כי הסחורה גנובה היא, ומטעם זה אף מתחייב רישום חלקי-רכב על-פי צו רישום עסקים שהוזכר לעיל. לפיכך, לצורך עמידה בנטל ההוכחה לפי סעיף 413 סיפא לחוק, על נאשם המחזיק במלאי חלקי-רכב להראות כי ניהל רישומים מסודרים כמתחייב על-פי חוק, ובחן את חלקי-החילוף שנכללו במלאי באופן פרטני עובר לרכישת ההחזקה בהם; זאת, על-מנת לוודא העדרם של סימנים נראים לעין המעוררים חשד לגניבה. ודוק, גם אם אין חובה על הנאשם

להתחקות אחר עקבותיו של כל חלק-חילוף המגיע לידיו, הרי עליו להוכיח כי רכש את חלקי-החילוף לאחר שבחן אותם בטרם רכישתם, כדי להימנע מהחזקת חלקים חשודים כגנובים. בהקשר זה, ראוי להוסיף ולהעיר כי ביצוע חוק סימון כלי-רכב הנ"ל ואכיפתו, עשויים לייתר את הדיון בשאלת הנטל המוטל על התביעה לפי סעיף 413 לחוק העונשין, שכן הוראות החוק קובעות הנחה סטטוטורית ביחס לטיבם החשוד של חלקי רכב בלתי מסומנים, ומחמירות עם נאשם המחזיק בחלקים כאמור. עם זאת, סוגיות אלה אינן מצריכות הכרעה בעניינם של המשיבים וניתן להותירן לעת מצוא.

17. בענייננו, באנו למסקנה ממכלול הטעמים שפורטו, כי המדינה הוכיחה לגבי 270 דלתות שנתפסו בחזקת המשיבים עליהן נמצאו סימנים אופייניים לפריצה, כי מתעורר חשד סביר שמקורן ברכבים גנובים, בלא שהמשיבים הרימו את הנטל להוכיח כי ההחזקה בהן נרכשה כדין. לפיכך, ראינו לקבל את ערעור המדינה בנוגע לאותן דלתות, ולהרשיע את המשיבים בגינן בעבירה של החזקת נכס חשוד לפי סעיף 413 לחוק העונשין. אשר ליתר חלקי-החילוף המפורטים באישום השלישי, לא הונחה בפני בית-המשפט קמא תשתית ראייתית מספקת לקביעה כי הם חשודים כגנובים ומטעם זה לא ראינו להרשיע את המשיבים בגינם.

האישומים הרביעי והחמישי

18. כאמור, באישום הרביעי לכתב-האישום המתוקן, הועמדו המשיבים לדין בעבירות של קבלה ומסחר ברכב גנוב לפי סעיפים 413 ו-413א לחוק, וזאת בנוגע לשתיים-עשרה מכוניות שפרטיהן צוינו בכתב-האישום. במסגרת האישום החמישי, הועמדו המשיבים לדין בעבירה של קבלת רכב גנוב לפי סעיף 413 לחוק העונשין, בגין כך שקיבלו לידיהם שלוש מכוניות שבהן נחתכו מספרי השילדה באופן שלא ניתן לזהות את פרטיהן. בית-המשפט המחוזי זיכה את המשיבים מן העבירות האמורות.

בערעורה בפנינו, ביקשה באת-כוח המדינה להרשיע את המשיבים בגין האישומים הרביעי והחמישי, בעבירה שונה מהעבירות לפיהן הועמדו לדין. לטענתה, הוכחו יסודות העבירה של החזקת נכס חשוד לפי סעיף 413 לחוק, ולפיכך יש להרשיע את המשיבים בעבירה זו מכוח סעיף 216 לחוק סדר הדין הפלילי. לשם הכרעה בטענות אלה, נדון תחילה בליקויים שונים אליהם התייחס בית-המשפט קמא בהכרעת-דינו, ליקויים אשר היוו נדבך בהחלטתו לזכות את המשיבים מהאישומים הרביעי והחמישי. לאחר מכן נדון בשאלה האם הוכחו יסודות העבירה של החזקת נכס חשוד לפי סעיף

413 לחוק העונשין, ולבסוף נבחן האם ניתנה למשיבים הזדמנות נאותה להתגונן כנדרש בסעיף 216 לחוק סדר הדין הפלילי.

19. בהכרעת-דינו, התייחס בית-המשפט המחוזי לליקויים שנפלו בנוגע להוכחת התפיסה וההובלה של מוצגי-התביעה הרלוונטיים לאישומים הרביעי והחמישי. כפי שפורט בהכרעת-הדין, רק בנוגע למקצת חלקי-הרכב אליהם מתייחסים האישומים האמורים, הוגשו דו"חות משטרה שהיה בהם לתעד את תפיסת החלקים, זיהוים והעברתם לאחסון. לגבי מרבית חלקי-הרכב הנזכרים באישומים הרביעי והחמישי לא הוגשו דו"חות תפיסה, סימון והובלה קונקרטיים. מחדלים אלה אינם קלי-ערך, והם מחייבים טיפול והתייחסות כפי שיבואר להלן. אף-על-פי-כן, בעניינם של המשיבים אין לומר כי הליקויים האמורים פגמו ביכולתם להתגונן כראוי מפני האישומים נגדם. כאמור, בכל שלבי ההליך שהתקיים בפני בית-המשפט קמא לא טענו המשיבים כנגד תפיסת מוצגי-התביעה במוסך ובמתחם. לגבי חלק מהחלפים המפורטים באישום הרביעי, הודו המשיבים כי מקורם ברכבים גנובים נוכח הודעות הבעלים על גניבתם, אך הוסיפו וטענו כי לא ידעו ולא היה עליהם לדעת על כך. לגבי יתר חלקי-הרכב המפורטים באישומים הרביעי והחמישי, לא חלקו המשיבים על תפיסתם בעסק ולא ביקשו כי מומחה מטעמם יבדוק אותם. טענתם העיקרית בהקשר זה היתה כי בגין כל חלק שנמצא בעסק, הוצאה חשבונית כדין. יצוין כי לגבי חלקי-הרכב המפורטים בסעיפים 3(א) ו-1(ב) לאישום הרביעי ולגבי חלקי-הרכב המפורטים באישום החמישי - אליהם נתייחס בהרחבה בהמשך הדברים - הציגה התביעה צילומים מהם ניתן להתרשם באילו חלקים מדובר. בנסיבות אלה, אין לומר כי הפגמים בנוגע להוכחת שרשרת העברת המוצגים הרלוונטיים לאישומים הרביעי והחמישי, הביאו לעיוות-דין או לקיפוח הגנתם של המשיבים.

בית-המשפט קמא הוסיף והתייחס בהכרעת-דינו לאי-דיוקים שנפלו בניסוח האישומים הרביעי והחמישי. כך למשל, האישום הרביעי ייחס למשיבים קבלת שתיים-עשרה מכוניות גנובות וסחר בהן, בעוד שמחומר הראיות שהציגה התביעה עלה כי עניינו של האישום הרביעי בחלקי-רכב ולא במכוניות שלמות. אשר לאישום החמישי-בעוד שסעיף 1 לאישום ייחס למשיבים קבלת ארבע מכוניות גנובות, הרי סעיף 2 לאישום התייחס לשלוש מכוניות בלבד; אף בנוגע לאישום זה, הצביעו ראיות התביעה על חלקי מכוניות ולא על מכוניות שלמות כפי שעלה מנוסח האישום. אין ספק כי מוטב היה לתביעה להימנע מלכתחילה מאי הדיוקים שנפלו בניסוח האישומים. יחד עם זאת, לא היה בכך כדי לקפח הלכה למעשה את הגנתם של המשיבים, שכן במסגרת ניהול

פרשת התביעה הובהר כי האישומים הנדונים מתייחסים לחלקי-רכב; ממילא, לא היה בכך כדי לשנות מקו ההגנה בו נקטו המשיבים.

אוסף עוד כי בית-המשפט המחוזי סבר שפרשת העובדות באישום החמישי נוסחה באופן עמום, שכן לא נמסרו פרטים ספציפיים לגבי המכוניות הנדונות באישום זה, למעט צבען והיצרן המשוער שלהן. לגישת בית-המשפט קמא, הניסוח האמור של האישום החמישי מנע מהמשיבים יכולת להתגונן כראוי בגינו. בעניין זה רואים אנו להעיר כי נוכח חיתוך מספרי השילדה של כלי-הרכב הנדונים באישום החמישי, ספק אם יכלה התביעה לספק פרטים מזהים נוספים לגביהם. עוד יצוין כי לחוות-הדעת ת/52 צורפו צילומים, בהם נראים בבירור חלקי-השלדות הנדונים באישום החמישי, ומקום החיתוך של מספריהן. בהתחשב בכך, ומאחר והמשיבים לא חלקו על תפיסת החלקים האמורים במוסך ובמתחם ולא ביקשו לבחון חלקים אלה מטעמם, אין לומר כי נפגמה יכולתם להתגונן כראוי.

מסקנתנו, אפוא, היא כי על אף שאין להקל ראש בליקויים עליהם עמד בית-המשפט קמא בהכרעת-דינו, אין בהם, כשלעצמם, כדי להוביל לזיכויים של המשיבים.

20. האם הוכחו יסודות העבירה לפי סעיף 413 לחוק? מטעמים שפורטו לעיל (פסקה 12), קבענו כי המשיבים "החזיקו" בצוותא בחלקי-החילוץ שנתפסו במוסך ובמתחם. יש, אפוא, לבחון האם הוכח כי חלקי-החילוץ המנויים באישומים הרביעי והחמישי חשודים באופן סביר כגנובים.

אשר לאישום הרביעי - לגבי שמונה מתוך שנים-עשר הרכבים המנויים באישום זה (סעיף 3(ד)(ה)(ח)(ט)(י)(יא)(יב) ו-1(יג) לאישום), הוגשו הודעות של בעלי הרכבים על גניבתם (ת/41-ת/48). לגבי רכב נוסף (סעיף 3(ו) לאישום הרביעי), הוצגה שאילתה של משרד הרישוי לפיה הרכב רשום כגנוב. אשר לרכב שפרטיו מופיעים בסעיף 3(ז) לאישום הרביעי, נטען כי הוא נגנב מבעליו ביום 28.9.96, אולם בפני בית-המשפט המחוזי לא הובאה כל ראיה שתתמוך בכך. בכל הנוגע לשני הרכבים שפרטיהם מופיעים בסעיף 3(א) ו-1(ב) לאישום, הפנתה באת-כוח המדינה לחוות-הדעת של השמאי גיל יעקב (ת/9). מחוות-הדעת עולה כי מדובר בשתי שילדות של רכבים שנמצאו שלמות. על-גבי שילדה אחת לא נמצאו סימני תאונה או פגיעה; אשר לשלדה השנייה, נמצאה בחזיתה פגיעה קלה בלבד שאינה מצדיקה את פירוק הרכב. מאחר ולגבי שני הרכבים לא נמצאה סיבה פיזית לפירוקם, טענה באת-כוח המדינה כי הם חשודים כגנובים.

הן בפני בית-המשפט המחוזי והן בפנינו לא חלקו המשיבים על כך שחלקי-הרכבים לגביהם הוגשו הודעות בעליהם על גניבתם אמנם גנובים, אך טענו כי לא ידעו ולא היה עליהם לדעת על כך. לגבי יתר החלקים המפורטים באישום הרביעי, טענת המשיבים בפנינו היתה כי לא הוכח שמדובר בחלקי-רכב החשודים באופן סביר כגנובים, ומכל מקום ההחזקה בהם נרכשה כדין.

לאחר שעיינו בחומר שצורף לתיק, באנו למסקנה כי היסודות העובדתיים והנפשיים הנדרשים לפי סעיף 413 רישא לחוק, הוכחו לגבי פריטים 3(א) ו-1(ב) לאישום הרביעי. כאמור, מדובר בשתי שילדות שלמות של רכבים חדשים יחסית שנתפסו ברשות המשיבים, בלא שנמצאה סיבה נראית לעין לפירוקם של כלי-הרכב ובלא שהמשיבים סתרו אבחנה זו בטיעוניהם (צילומי השלדות מופיעים בת/70 תמונות ב-ד, ובת/71 תמונות 8, 10 ו-14). בנסיבות אלה, היה אדם מן היישוב חושד שמא השלדות שייכות לכלי-רכב גנובים. כפי שבואר לעיל, לצורך הוכחת העבירה לפי סעיף 413 לחוק, די בכך שהוכח חשד סביר לגניבה, ואין הכרח להוכיח כי הרכבים נגנבו מבעליהם.

אשר ליתר חלקי-הרכב המפורטים באישום הרביעי – כאמור, בנוגע למרביתם המכריע, אין מחלוקת בדבר היותם גנובים. בפנינו, נמנעה המדינה מלטעון כי המשיבים היו מודעים לדבר-הגניבה; עם זאת, בהתאם להוראת סעיף 413 רישא לחוק, מוטל על המדינה להוכיח כי היה על המשיבים לחשוד שמא חלקי-הרכב גנובים. בנסיבות העניין, לא שוכנענו כי הוכח היסוד הנפשי האמור. מחוות-דעתו המשלימה של רס"ר שלמה כהן (ת/52א) עולה כי הוא חשף פרטים מזהים אודות חלקי הרכבים האמורים, באמצעות המדבקות המקוריות של יצרן הרכב עליהן צוינה מספר השלדה, או באמצעות כרזות פרסומת שהודבקו על גבי חלקי-הרכב. בעקבות בירורים שערך רס"ר כהן, נמצא כי לגבי רכבים אלה הוגשו הודעות בעליהם על גניבתם. עם זאת, המדינה נמנעה מלטעון כי על חלקי-הרכב האמורים נמצאו סימנים נראים לעין שהיה בהם לעורר חשד סביר כי הם שייכים למכוניות גנובות. העובדה כי על חלק מאותם חלפים היו מודבקות כרזות-פרסומת שבדיעבד התברר כי הן שייכות לחברות מהן נגנבו כלי-הרכב, אין בה כשלעצמה כדי לעורר חשד כאמור; זאת מאחר ואין לצפות מבעל עסק להתחקות אחר עקבותיה של כל כרזת פרסומת המודבקת על חלקי-חילוף שמגיעים לידי, בהעדר נסיבות אחרות המעוררות חשד שמא מדובר בחלק של רכב שנגנב מבעליו. נוכח העדרם של סימנים כאמור, ובהתחשב בכך שבאת-כוח המדינה לא הצביעה על נסיבות מחשידות אחרות בנוגע לאופן רכישת החלקים האמורים, מתבקשת

המסקנה כי לא הוכח חשד סביר לגניבה בנוגע ליתר חלקי-הרכב המנויים באישום הרביעי. לפיכך, אין להרשיע את המשיבים בגינם.

אשר לאישום החמישי – עניינו בחלקים קדמיים של שלוש שלדות לרכב שנתפסו ברשות המשיבים, מהם נחתכו מספרי השלדה (צילומיהם מופיעים בת/52). נוכח חיתוך מספרי השלדה באופן שלא ניתן לזהות את פרטי הרכבים, מתבקשת המסקנה כי אדם מן היישוב היה חושד שמא חלקי-השלדות שייכים לכלי-רכב גנובים. לפיכך, הוכח חשד סביר לגניבה בנוגע לחלקים אלה.

21. הנה כי כן, מן הטעמים שפורטו, באנו למסקנה כי הוכח ששתי שלדות של כלי-רכב שפרטיהם מופיעים בסעיפים 3(א) ו-3(ב) לאישום הרביעי, וכן חלקים קדמיים של שלוש שלדות של כלי-רכב שפרטיהם מופיעים באישום החמישי, חשודים כגנובים. האם עמדו המשיבים בנטל המונח על כתפיהם לפי סעיף 413 סיפא לחוק, להוכיח כי רכשו את ההחזקה בחלקים אלה כדין? על שאלה זו יש להשיב בשלילה. כאמור, המשיבים לא מסרו בעדותם פרטים ולא הציגו כל מסמך שיהא בו להעיד על נסיבות רכישתם של חלקי-הרכב שנתפסו ברשותם. בחקירתו במשטרה, טען המשיב 1 כי חלק מהחלפים מקורם בעסק שרכש מאחיו קדרי, אולם הוא נמנע מלהציג תיעוד כלשהוא על פרטי העסקה ועל החלפים שנרכשו במסגרתה. בנסיבות אלה, ומטעמים שפורטו ביתר הרחבה לעיל (פיסקאות 15 ו-16), לא הוכיחו המשיבים על-פי מאזן הסתברויות כי החזקתם בחלקים החשודים כגנובים נרכשה כדין.

22. המסקנה המתבקשת היא כי בנוגע לחלקי-הרכב המנויים בסעיפים 3(א) ו-3(ב) לאישום הרביעי ובנוגע לחלקי הרכב הנדונים באישום החמישי, הוכחו יסודות העבירה של החזקת נכס חשוד לפי סעיף 413 לחוק העונשין. דא עקא, העבירה האמורה שונה מן העבירות לפיהן הועמדו המשיבים לדין מלכתחילה בגין האישומים האמורים. מדובר בעבירה המקלה בעונשה ביחס לעבירות המקוריות בכתב-האישום שהוגש כנגד המשיבים, אך מחמירה עימם לכאורה מבחינת יסודותיה, במובן זה שהיא מסתפקת ביסוד נפשי של רשלנות, ומעבירה אליהם את הנטל להוכיח את ההגנה הקבועה בסעיף 413 סיפא לחוק. בהתחשב בכך, האם ניתן להרשיע את המשיבים בעבירה זו? בעניין זה, קובע סעיף 216 לחוק סדר הדין הפלילי כדלקמן:

216. בית המשפט רשאי להרשיע נאשם בעבירה שאשמתו בה נתגלתה מן העובדות שהוכחו, אף

**"הרשעה
בעבירה
שונה**

אם היא שונה מזו שהורשע בה בערכאה הקודמת, ואף אם אותן עובדות לא נטענו בערכאה הקודמת, ובלבד שניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן; אולם לא יוטל עליו עונש חמור מזה שאפשר היה להטיל עליו אילו הוכחו העובדות כפי שנטענו בכתב האישום".
(ההדגשות אינן במקור - ד.ב.).

הנה כי כן, במקרים חריגים מאפשר סעיף 216 הנ"ל להרשיע נאשם בעבירה שלא הואשם בה מלכתחילה, נוכח הצורך החברתי בחשיפת האמת במסגרת ההליך הפלילי. יחד עם זאת, הסעיף האמור מבטיח כי התכלית של בירור האמת לא תבוא על סיפוקה תוך קיפוח זכותו של נאשם להתגונן. מתן הזדמנות נאותה לנאשם להתגונן מפני הראיות המפלילות, מבטיחה היא עצמה בירור נאות של העובדות ומניעת עיוות דין (ראו דבריי בדנ"פ 4603/97 משולם נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(3) 160, 195-197 והאסמכתאות המובאות שם). על משמעותה של הזכות להתגונן, עמד הנשיא ברק בקובעו כדלקמן:

"...תנאי שני זה - "הזדמנות סבירה להתגונן" - כולל בחובו שני יסודות. היסוד האחד הוא טכני דיוני, דהיינו, הזדמנות סבירה העומדת לרשות הנאשם להתנגד להבאת ראיות לענין עובדות שאינן מוזכרות בכתב האישום, לחקור עדים, ולהביא ראיות משלו. היסוד האחר הוא עניני מהותי, דהיינו, הזדמנות סבירה העומדת לרשות הנאשם לפתח ולייצב קו הגנה כנגד אישום שאינו מופיע בכתב האישום אך העולה מתוך העובדות שהובאו לפני בית-המשפט. לענין יסוד שני זה השאלה היא אם הנאשם הופתע, והאם כתוצאה מכך נמנעה ממנו האפשרות לפתח קו הגנה חדש שיש בו כדי להתגונן כנגד האישום בו הורשע, אף שזכרו לא בא בכתב האישום".

(ע"פ 76,63/79 עוזר ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד לג(3) 606, 615-616; עוד ראו: ע"פ 7832/00 יעקובוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(2) 534, 541).

בפנינו נמנע בא-כוח המשיבים מלטעון כי לא ניתנה למרשיו הזדמנות סבירה להתגונן מפני הרשעה בעבירה לפי סעיף 413 לחוק, ובדין נהג כך. במסגרת האישום השלישי, שהוא הרחב ביותר בהיקפו מבחינת כמות הנכסים אליהם הוא התייחס, הועמדו המשיבים לדין מלכתחילה בעבירה של החזקת נכס חשוד. הן בפני בית-המשפט המחוזי והן בפנינו נקטו המשיבים בקו הגנה לפיו לא ידעו ולא היה עליהם לדעת אם מכלול הנכסים שנתפסו ברשותם מקורם ברכבים גנובים; הם הוסיפו וטענו כי כל הנכסים נרכשו על-ידם כדין במסגרת קניית מלאים בעסקאות כשרות. דא עקא, כפי

שהובהר לעיל, נמנעו המשיבים מלפרט על טיב העיסקאות ומלהציג רישום או תיעוד בנוגע לביצוען; גם בפנינו לא הוצגה ראיה כאמור. בנסיבות אלה, אין לומר כי לא היתה בידי המשיבים הזדמנות נאותה להיערך כראוי ולהציג ראיות או לחקור עדים בנוגע לעבירה הנדונה, ואף אין לומר כי היה עליהם לשנות מקו הגנתם בו נקטו ממילא בנוגע לחלקי-הרכב הנכללים באישום השלישי. לפיכך, מתבקשת המסקנה כי ניתנה למשיבים הזדמנות ראויה להתגונן מפני הרשעה בעבירה לפי סעיף 413 לחוק, בהיבט הדיוני והמהותי כאחד.

אשר על כן, ראינו לקבל את ערעור המדינה לגבי שתי שלדות של כלי-רכב שפרטיהם מופיעים בסעיפים 3(א) ו-3(ב) לאישום הרביעי, ובנוגע לחלקים קדמיים של שלוש שלדות של כלי-רכב שפרטיהם מופיעים באישום החמישי, ולהרשיע את המשיבים בגינם בעבירה של החזקת נכס חשוד לפי סעיף 413 לחוק, וזאת מכוח סעיף 216 לחוק סדר הדין הפלילי. אשר ליתר כלי-הרכב שפרטיהם מופיעים באישום הרביעי, הרי מטעמים שהובאו לעיל, לא ראינו להרשיע את המשיבים בגינם.

הערה לעניין התפיסה וההובלה של מוצגי-התביעה

23. כפי שצוין לעיל, במסגרת החקירה שנוהלה כנגד המשיבים, לא נערכו דו"חות תפיסה והובלה קונקרטיים בנוגע למוצגים רבים, ולא בוצע סימון ברור שלהם. בית-המשפט קמא מתח על כך ביקורת נוקבת, בקובעו כדלקמן:

"...המשטרה טרם השכילה, כנראה, לפתח שיטה מובנית ויעילה, שתאפשר לזהות את הדרך, שעושה אותו חלק של רכב מתוך מכונית גנובה. סימון המוצגים, שהינו פרוצדורה הכרחית וחיונית בזיהוי סמים מסוכנים, דרך משל, איננו מיושם כהלכה באשר לסימון המוצגים, כאשר מדובר בחלקי רכב...שרשרת העברת המוצג (כולל זיהוי) הינה חיונית והכרחית לצורך הרשעתו הוודאית של הנאשם. בפרשות של גניבות כלי רכב ופירוקם יש, משום מה, התייחסות גורפת למימצאים מבלי שנעשה מאמץ כן לזיהויים הוודאיים... יש להצטער על כך שהמשטרה משקיעה, לדבריה, משאבים רבים במלחמה נגד פשיעה הקשורה בגניבת כלי רכב, ואיננה דואגת לדרך חקירה מסודרת, שתאפשר הגשת ראיות בצורה הולמת לבית המשפט".

(עמ' 32-33 להכרעת-הדין)

לדברים אלה מצטרפים אנו בהסכמה. מהודעת הערעור שהגישה המדינה עולה כי בשנים האחרונות מושקעים משאבים מרובים לצורך המאבק בפשיעה הקשורה

בגניבות כלי-רכב, אם באמצעות אכיפה מוגברת של נורמות הרישוי והפיקוח, ואם בדרך של חקיקה חדשה שתכליתה להעניק כלים לאכיפה אפקטיבית כנגד עברייני-רכב. במסגרת המאבק האמור, חובה על העוסקים במלאכה להקפיד על שמירת זכויותיהם של נאשמים. רישום מפורט המתעד את הליך תפיסת המוצגים והמקום בו נתפסו, סימון המוצגים באופן שיאפשר את זיהוים וכן רישום מסודר המתעד את הובלת המוצגים לאחסון- כל אלה חיוניים לשם הוכחת תקינות החקירה ועל-מנת ליתן לנאשם אפשרות להתגונן כיאות מפני האישומים כנגדו. פגמים חמורים בנוגע להוכחת התפיסה של המוצגים, זיהוים והובלתם, עלולים לפגוע בזכותו של הנאשם להליך הוגן ובאפשרותו לנהל הגנה ראויה. במקרים כאלה, עלולים הפגמים האמורים להוביל לזיכוי הנאשם על-מנת שלא ייגרם עיוות-דין.

מטעמים עליהם עמדנו בפיסקאות 13 ו- 19 לעיל, באנו למסקנה כי בעניינם של המשיבים, לא היה בליקויים שפורטו כדי להוביל לקיפוח הגנתם. אף-על-פי-כן, הליקויים האמורים מחייבים טיפול מתאים מטעם הממונים על החקירה, על-מנת למנוע את הישנותם בעתיד. לפיכך, רואים אנו להצטרף לדברי הביקורת שמתח בית-המשפט המחוזי בהכרעת-דינו, מתוך תקווה כי הביקורת תשא פרי ותוביל להקפדה על החובה לסמן כראוי מוצגים ולנהל רישומים מסודרים אודות תפיסה והובלה של חלקי-רכב המשמשים כראיה במשפט.

ערעור המשיב 2 (נ"פ 9/02/1922)

24. בבית-המשפט קמא הורשע המשיב 2 בעבירה של שינוי זהות רכב לפי סעיף 413ט לחוק העונשין, וזאת בגין האישום השביעי לכתב-האישום המתוקן. ערעורו של המשיב 2 בפנינו נסוב כנגד הרשעתו וכנגד חומרת העונש שנגזר עליו בשל כך.

בפנינו, לא חלק הסנגור על קביעותיו העובדתיות של בית-המשפט קמא, לפיהן המשיב 2 חיבר חלקים של שתי מכוניות שונות מאותו דגם ומכר אותן לאחר ; זאת, בלא לחשוף בפניו את העובדה כי החלק הקידמי של הרכב, הכולל את תא המנוע בו מוטבע מספר השלדה, שייך למכונית א' שנרכשה כדין מחברת "הרץ" בהיותה שרופה, ואילו החלק האחורי של הרכב שייך למכונית ב' לא מזוהה. טענת הסנגור בפנינו היתה כי מדובר בפרקטיקה נהגת לצורך שיקום מכוניות פגועות, שאינה עולה כדי עבירה. זאת, במיוחד נוכח קביעת בית-המשפט קמא, לפיה לא הוכח כי החלק האחורי שחובר למכונית א' היה גנוב. לחילופין, טען בפנינו הסנגור כי העונש שהוטל על מרשו חמור

יתר על המידה, בהתחשב בהתמשכות ההליכים ובהתחשב בכך שלמשיב 2 נגרם נזק כספי כבד בגין החרמת הרכוש על-ידי המשטרה.

מנגד, טענה באת-כוח המדינה כי אין להתערב במסקנתו המרשיעה של בית-המשפט קמא לפיה בנסיבות העניין, חיבור החלקים של שתי המכוניות היווה עבירה של טשטוש סימני-זיהוי של רכב לפי סעיף 413ט לחוק העונשין. עוד טענה באת-כוח המדינה כי העונש שהושת על המשיב 2 הינו סביר, בשים לב לחומרת העבירה ולעברו הפלילי המכביד.

25. דין ערעור המשיב 2, על שני חלקיו, להידחות. סעיף 413ט לחוק העונשין קובע בזו הלשון:

"שינוי זהות של רכב או של חלק של רכב"
 413ט. המזייף או מטשטש סימני זיהוי של רכב, או של חלק של רכב, או עושה מעשה המקשה על זיהוים, דינו- מאסר שבע שנים".

כאמור, בפנינו לא היתה מחלוקת כי המשיב 2 חיבר בין החלק הקידמי של מכונית א' שנרכשה כדין, לבין חלק אחורי של מכונית ב' לא מזוהה. לצורך כך, הסיר המשיב 2 את לוחית הזיהוי מהחלק האחורי של מכונית ב', ועל-ידי ריתוך החלקים של שתי המכוניות, הקנה לכאורה למכונית ב' את זהותה של מכונית א'. לאחר מכן, מכר המשיב 2 את הרכב לאחר, בלא לחשוף בפניו את העובדה כי מקורם של החלק הקדמי והחלק האחורי של הרכב משתי מכוניות שונות. בנסיבות אלה, מתבקשת המסקנה כי המשיב 2 טשטש ביודעין את סימני הזיהוי של מכונית ב'.

יצוין כי בפני בית-המשפט קמא טען המשיב 2 כי שיפץ את מכונית א' השרופה באמצעות ריתוך חלקיה, והכחיש כי חיבר לחלק הקדמי של מכונית א' חלק אחורי השייך למכונית אחרת. ממילא, לא חשף המשיב 2 את זהותה של המכונית ממנה נלקח החלק האחורי האמור (עמ' 208 לפרוטוקול). בית-המשפט קמא דחה את גרסתו של המערער כשקריית, לאחר שמומחים מטעם התביעה ומטעם ההגנה העידו כי מקור החלקים שרותכו יחדיו מכלי-רכב שונים (ת/ 57 ; נ/ 6). בשקריו של המשיב 2 יש כדי לחזק את המסקנה לפיה טשטש ביודעין את זהותה של מכונית ב'.

טענתו של הסנגור לפיה חיבור החלקים של שתי המכוניות מהווה פרקטיקה נוהגת, אין בה כדי להועיל. תקנות התעבורה, תשכ"א-1961 אוסרות על הסרת לוחית זיהוי מרכב ועל שינוי מבנה של רכב, אלא על-פי התנאים הקבועים בתקנות (ראו: תקנה 303 ו-380 לתקנות הנ"ל). הרציונל מאחורי האיסור האמור היא לאפשר פיקוח ובקרה על זהותם של רכבים ועל המבנה שלהם לשם שמירה על בטיחותם. ואמנם, המומחה מטעם ההגנה שהעיד בפני בית-המשפט קמא, ציין בחקירתו הנגדית כי קיימת סכנה אפשרית לבטיחות הרכב ולחיי אדם, בגין ריתוך חלק קדמי וחלק אחורי מכלי-רכב שונים ללא פיקוח וללא היתר של רשות הרישוי לכך (עמ' 228 לפרוטוקול). בנסיבות אלה, אף אילו צדק הסנגור בטענתו כי ריתוך כאמור מהווה פרקטיקה נוהגת - טענה שאינני רואה להכריע בדבר נכונותה העובדתית - אין בכך כדי להפחית מאחריות מרשו למעשה הפסול שביצע. לפיכך, בדין הורשע המשיב 2 בעבירה של שינוי זהות רכב לפי סעיף 413ט לחוק.

אשר לערעורו של המשיב 2 כנגד חומרת העונש שנגזר עליו, דינו אף הוא להידחות. ברתכו חלק קדמי וחלק אחורי של שתי מכוניות שונות בלא לחשוף עובדה זו בפני הקונה, טשטש המשיב 2 את זהותה של מכונית ב' ועלול היה לפגוע בבטיחות הרכב בלא שבעליו מודע לסכנה הכרוכה בכך. בהתחשב בכך, אין להתייחס בסלחנות למעשה-העבירה בגינו הורשע. זאת ועוד; למשיב 2 עבר פלילי מכביד הכולל עבירות רבות בקשר לרכב. בעניין זה, ציין בית-המשפט קמא כי: "...מדובר בעברייני חוזר, שמערכת אכיפת החוק לגביו היתה סלחנית בצורה יוצאת דופן, ולאור העיון בגיליון ההרשעות הקודמות, אף ניתן לומר כי חרף המאסר הקצר, שכבר הוטל עליו בעבר, לא נלמד על-ידו הלקח הראוי". בנסיבות אלה, לא מצאנו להתערב בעונש שנגזר על המערער בגין הרשעתו בעבירה לפי סעיף 413ט לחוק.

26. סיכומם של דברים; ערעורו של המערער כנגד הרשעתו בעבירה של שינוי זהות רכב וכנגד חומרת העונש שנגזר עליו בגין כך, נדחה. ערעור המדינה התקבל בחלקו, במובן זה שראינו להרשיע את המשיבים בעבירה של החזקת נכס חשוד לפי סעיף 413 לחוק בגין 270 דלתות הנכללות באישום השלישי לגביהן נמצאו סימנים אופייניים לפריצה, וכן בגין שתי שלדות של כלי-רכב שפרטיהם מופיעים בסעיפים 3(א) ו- (ב) לאישום הרביעי, ובגין חלקים קדמיים של שלוש שלדות של כלי-רכב שפרטיהם מופיעים באישום החמישי. אנו מחזירים את התיק לבית-המשפט המחוזי לשמיעת טיעונים לעונש ולמתן גזר-דין בגין הרשעת המשיבים בעבירות האמורות.

השופטת א' חיות:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

השופט א' ריבלין:

אני מסכים. אוסיף ואעיר כי גם אני סבור, כאמור בפסקה 16 לפסק דינה של חברתי השופטת ד' ביניש, כי מקום בו הנכסים החשודים כגנובים הם חלקי חילוף לרכב, שאינם פעוטי ערך, אין די להוכיח, כהגנה לענין סעיף 413 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977, כי אותם חלקים נרכשו במסגרת עסקה לרכישת מלאי של חלקי חילוף. על נאשם המחזיק במלאי כזה להוכיח כי ניהל רישום לגביו, כמתחייב על פי חוק, וכי בחן את חלקי החילוף באופן פרטני עובר לרכישת החזקה בהם. הכל, כדי לוודא העדרם של סימנים גלויים לעין המעוררים חשד לגניבה.

ש ו פ ט

לפיכך הוסכם כאמור בפסק דינה של השופטת ד' ביניש.

ניתן היום, י"ט באייר התשס"ד (10.5.2004).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת